



Hyvä haavanhoito perustuu puhtauteen

Haavanhoidon tulisi perustua haavan luonnollisen paranemisen tukemiseen. Jotkut haavoista hyötyvät ompelemisestä, jotkut taas paranevat parhaiten avonaisina.

Hevosille syntyy haavoja laumaelämän seurauksena, mutta myös tapaturmaisesti. Hevonen on eläimenä tapaturma-altis, minkä vuoksi sen elinympäristön turvallisuus on varmistettava. Terävät reunat tai kavionmentävät kolot altistavat hevosen vammoille.

Ensiapuna toimii haavan puhdistaminen ja sitominen. Jos haava vuotaa runsaasti verta, se tulee tyrehdyttää painesiteellä (esimerkiksi pintelillä) tai kylmällä vedellä. Verenvuodon tyrehdyttyä haava tutkitaan – kuinka laaja ja syvä se on? Jos haava on suhteellisen pieni, eikä riskialueella, sen hoidosta voi selvitä kotikonstein.

Hevosenomistajalle haavan sijainnin tunnistaminen on myös tärkeää: nivelet, jännetupet, vatsa- ja rintaontelo ovat kohtia, jotka ovat erityisen riskialttiita suuremmille vaurioille. Jos hevonen on saanut haavan näihin kohtiin, on hyvä kutsua eläin-

lääkäri paikalle, kehottaa eläinlääkäri Maria Pyykönen.

Esimerkiksi vatsa- ja rintaontelon ja nivelten haavat voivat vaatia herkästi klinikakahoitoa.

- Tällöin haava vaatii välitöntä huomiota eläinlääkäriltä. Jos haava ulottuu niveleen, se on sillä tavalla hätätapaus, että nivel täyttyy mahdollisesti huudella mielellään kuuden tunnin sisään, Pyykönen kertoo.

Mikäli haava on silmämääräisesti iso ja repsottava, se voi olla mahdollista ommella. Hevosten kohdalla haasteena on se, että haavat sijaitsevat usein kohdissa, joissa ompeleet eivät pysy kiinni. Haava tulisi ommella 12 tunnin sisään sen syntymisestä. Sen jälkeen tikkaaminen vaikeutuu, sillä ihon reunat harvoin enää tarttuvat kiinni toisiinsa – siksi vanhat haavat hoidetaan aukinainen. Jos haava on kovin liikkuvalla alueella, voi karsinalepo olla tarpeen.

Haavavoiteet avuksi

Huolellinen paikallishoito onkin haavojen kohdalla tärkein asia. Antibioottihoito voidaan aloittaa ainoastaan eläinlääkärin arvioinnin perusteella sitten, kun on todettu, ettei paikallishoito riitä.

- Hyvin likainen haava kannattaa huuhdella ensin ihan vesijohtovedellä, että saa kaiken irtolian pois haavasta. Sen jälkeen laihan teen väriksi laimennettu Betadine-liuos on hyvä haavan desinfioimiseen, Pyykönen kertoo.

Betadine-puhdistuksen jälkeen Pyykönen suosittelee hoitamaan haavaa antibiootittomalla haavavoiteella, esimerkiksi hunajavoiteella tai hypokloorihapokesuihkeella tai muunlaisella antibakteerisella haavasuihkeella.

Haavaa tulee puhdistaa vesijohtovedellä roskasta ja mädästä, mutta vettä ei tarvitse,

◀ Kesäisin hevosten iho on alttiina itikoiden ja paarmojen puremille.

eikä saa, suihkuttaa kymmeniä minuutteja, sillä se alkaa tuhota kudoksia.

Mikäli haavaan on kertynyt mätää, se kannattaa puristella kevyesti haavan reunoilta ulos. Mätä tulisi saada ulos haavasta ennen haavan sitomista. Karvojen ajeminen haavan ympäriltä on suositeltavaa, etenkin jos hevonen on kovin karvainen. Haavaan ulottuvat karvat tarjoavat turhan hyvän kasvualustan bakteereille.

- Jalkojen haavat on helpompi suojata, mutta jos haava on ylempänä hevosen rungossa, on vaikeampaa saada mitään pysymään haavan päällä. Haavan päälle kannattaa laittaa steriili haavataitos.

Haavataitos sidotaan ohuella siteellä jalan ympärille. Sidonnan tulisi olla sen verran napakka, ettei taitos lähde valumaan, muttei myöskään turhan kireä, ettei verenkierto kärsi.

Side vaihdetaan päivittäin – runsaasti erittävissä haavoissa side voidaan joutua vaihtamaan useammin päivässä.

- Sidettä kannattaa pitää niin kauan, että haava on muodostanut päälle pienen ruven, jotta se suojaa luonnollisesti haavaa. Talli- ja ulko-olosuhteet ovat likaiset, ja niin kauan kuin haava on auki, tulehduksen mahdollisuus on olemassa.

Märkiä tarhoja kannattaa välttää tuoreiden haavojen kanssa, ettei likaa pääse haavaan ja tulehdusriski kasva.

Liikaliha ja muut haitat

Toisinaan haavat eivät ota parantukseensa, tai meinaavat aueta aina uudestaan, etenkin jos ne sijaitsevat etupolven tai kintereen alapuolella. Yleensä syynä on tulehdus, ja haava erittää tuolloin usein mätää.

- Ei pidä luovuttaa heti muutamassa päivässä, sillä paikallishoito ja haavan puhtaanapito on se tärkein asia.

Riski liikalihan kehittymiseen on erityisesti silloin, jos haava on pitkään auki ja tulehdus pääsee muhimaan haavassa. Liikalihaa eli liiallista arpikudosta alkaa muodostua herkästi jalan alaosaan haavoihin niihin kohdistuvan liikkeen takia, jos haava ei pääse umpeutumaan.

Ennaltaehkäisy toimii tässäkin – haava tulisi pitää hyvin puhtaana ja laittaa siihen esimerkiksi hunajapohjaisia voiteita. Side ehkäisee liikalihan muodostusta sen tuottaman paineen ansiosta. Laserhoitoa käytetään jonkin verran haavoihin ja liikalihan hoitamiseen, mutta sekin kannattaisi aloittaa varhaisessa vaiheessa, sillä teho jo kasvaneeseen liikalihaan voi olla vähäinen.

Pyykönen muistuttaa, ettei tallin lääkekaapin perukoille jääneitä antibioottikuurin

jäämiä tule syöttää hevosille omatoimisesti. Ei, vaikka haavan umpeutuminen tuntuisi kestävä.

- Niskakarvat nousevat pystyyn, kun omistajat kertovat syöttäneensä omatoimisesti vanhan antibioottikuurin ja pyytävät reseptiin lisää. Sillä pilataan usein haavanhoitosysteemi, Pyykönen sanoo.

Haavan hoidossa joka tapauksessa tärkeintä on hyvä paikallishoito, jota ei tule unohtaa, vaikka antibioottia jouduttaisiin eläinlääkärin määräyksestä käyttämään. Nykyisin antibioottia pyritään määräämään vain, jos haavaa ei saada hoidettua tehokkaalla puhdistushoidolla. Hevonen on herk-

kä eläin erityisesti vatsastaan, ja antibiootit tuhoavat joka kerta huonojen bakteerien lisäksi hyviäkin suolistobakteereja.

Kyn purema vaatii hoitoa

Kesäisin hevosten iho on alttiina itikoiden ja paarmojen puremille, joille herkistyneet yksilöt voivat rapsuttaa ihonsa auki kutinaa helpottaakseen. Jos iho rikkoutuu ötököidenpuremien takia, hoitona käytetään samoja keinoja kuin haavanhoidossa. Ensimmäiset rikkoutuneet kohdat ihosta puhdistetaan vedellä huuhtelemalla ja Betadinella, minkä jälkeen kuivatun ihon päälle voi laittaa

▼ *Huolellisen puhdistuksen jälkeen haava on hyvä suojata siteellä. Side tulee vaihtaa päivittäin. Kuva: Sarianne Tähtivaara*





▲ Kyyt purevat hevosia usein päähän tai jalkojen alueelle. Puremaa epäiltäessä on varottava hevosen liikuttamista. Vakavat tapaukset vaativat klinikkahoitoa.



▲ Haavaa tulee puhdistaa vesijohtovedellä roskasta ja mädästä. Vettä ei saa suihkuttaa kymmeniä minutteja, sillä se alkaa tuhota kudoksia.

▼ Tämän ruhjeen paranemisprosessi on lähtenyt hyvin käyntiin.



hunaja- tai pihkavoidetta. Voiteet suojaavat ihoa myös uusilta itikoiden puremilta.

Ötökkäloimet toimivat puremien ennaltaehkäisijöinä, ja niitä kannattaa käyttää, jos hevonen on kovin herkkä ihostaan tai kulkee stressaantuneena mäkäräisiä karkuun. Puremista voi joskus aiheutua allergisia reaktioita. Niissä tapauksissa paikalle tulee kutsua eläinlääkäri, joka arvioi esimerkiksi antihistamiinihoidon aloittamisen tarpeen.

Kyyn puremia sattuu laitumilla vuosittain. Kahdesta pienestä pistosreiästä tunnistettavat puremat löytyvät usein turvan ja pään alueelta. Olisi tärkeää, että kyyn puremaa epäiltäessä hevosta ei liikuteltaisi turhaan paikasta toiseen, jottei myrkky leviäisi elimistöön. Toki hevonen tulee voida siirtää laitumelta talliin hoidettavaksi, Pyykönen muistuttaa.

Oireet vaihtelevat yksilöittäin, ja riipuvat hevosen koon lisäksi myös myrkyntymisestä ja pureman sijainnista. Jaloissa sijaitsevat puremat voivat olla hyvin kivuliaita ja tuolloin hevosen liikuttamista tulisi välttää kaikin keinoin, ettei kipu yltyisi. Osa pistoista on niin sanottuja kuivia puremia, jotka eivät sisällä lainkaan myrkkyä.

Purema-alue on usein turvonnut ja voimakkaan kivulias. Tulehduskipulääkitystä kuitenkin ei tule aloittaa ilman eläinlääkärin määräämistä, sillä munuaiset ovat jo valmiiksi kovalla rasituksella käsitellessään kyyn myrkkyä. Vakavissa tapauksissa hevonen voi tarvita klinikalla nesteytyshoitoa, jonka ohessa sitä voidaan kipulääkityksi esimerkiksi morfiinilla.

Myös vastamyrkyn eli antivenomin käyttö on mahdollista. Sen tarkoituksena on neutraloida verenkierrossa oleva myrkky ja mahdollinen myöhemmin vapautuva myrkky. Kyyn puremissa hevosilla käytetään myös antibioottihoitoa ja kortisonia turvotusta alentamaan.

Sarianne Tähtivaara

Maria Pyykönen tekee kiertävää hevospraktiikkaa Uudenmaan alueella ja työskentelee Orivet-hevosklinikalla Orimattilassa. Haastattelun lisäksi artikkelin lähteenä on käytetty myös Facebook-sivua Eläinlääkäri ja ratsastusvalmentaja Maria Pyykönen - VetEq Oy.

*Lisätietoa kyyn puremasta:
<https://www2.helsinki.fi/fi/uutiset/terveys/jos-kyyn-puree-hevosta>*